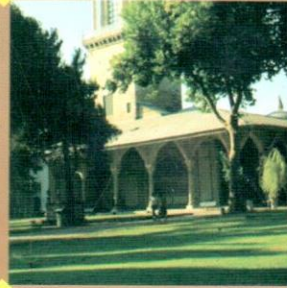
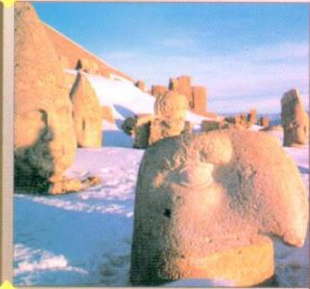
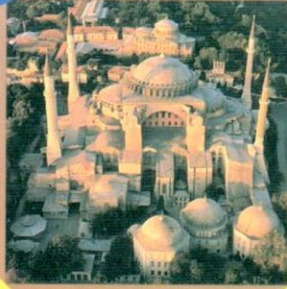

SBE

Akademik İncelemeler Dergisi

Dosya:

Tarih ve Kimlik

ISSN 1306-7885
Cilt: 2 Sayı: 1 Yıl: 2007

Sahibi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Adına
Doç. Dr. Recai Coşkun

Editör
Yrd. Doç. Dr. N. Tolga Saruç

Sayı Editörü
Prof. Dr. Mehmet Alparğu

Dergi Sekreteri
Arş. Gör. Şule Aydın
Arş. Gör. Umut Sanem Çitçi

Dizgi/ Grafik/ Tasarım
Arş. Gör. Adem Akbıyık

Baskı
Sakarya Üniversitesi Matbaası

İletişim
Sakarya Üniversitesi
Esentepe Kampüsü, 54187
Serdivan, Sakarya
Tel: 0 264 295 55 60 Faks: 0264 295 55 62
E-Posta: sbdergi@sakarya.edu.tr

Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü *Akademik İncelemeler Dergisi* yılda iki kez yayınlanan **hakemli** bir dergidir. Dergide yayınlanan makalelerdeki görüş ve düşünceler yazarın sorumluluğundadır. Dergide yayınlanan makaleler kaynak gösterilmeden kullanılamaz.

DERGİ YAZIM FORMATI

Makale Adı	Corier New, 13 Punto, Bold
Yazar Adı	Corier New, 10 Punto, Bold
Önsöz ve Abstract	150-200 Kelime arası, Book Antiqua, 10 Punto, İtalic
Yazım Formatı	Book Antiqua, 10 Punto; Paragraf: girinti ve aralıklar 0, satır aralığı en az 1,1 nk
Şekil, Tablo, Grafik	Book Antiqua, 10 Punto
Boşluklar	Üst: 6cm, Alt: 5cm, Sağ: 4,5cm, Sol: 4,5cm

Ayrıntılı bilgi için: <http://www.sbe.sakarya.edu.tr/kurallar.php> adresine bakınız.

BİLİM DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Mehmet Alparğu
Sakarya Üniversitesi

Prof. Dr. Ali Erbaş
Sakarya Üniversitesi

Prof. Dr. Bilal Eryılmaz
Sakarya Üniversitesi

Prof. Dr. Hakan Poyraz
Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Musa Taşdelen
Sakarya Üniversitesi

Prof. Dr. İbrahim Anıl
Marmara Üniversitesi

Prof. Dr. Kamil Aydın
Atatürk Üniversitesi

Prof. Dr. Suat Gezgin
İstanbul Üniversitesi

Prof. Dr. Sadettin Gömeç
Ankara Üniversitesi

DERGİ YAYIN KURULU

Doç. Dr. Mehdi Ergüzel
Doç. Dr. Recep Kaymakcan
Doç. Dr. Mustafa Akal
Doç. Dr. N. Tolga Saruç

SBE

**AKADEMİK İNCELEMELER
DERGİSİ**

DOSYA KONUSU:
TARİH VE KİMLİK

İÇİNDEKİLER

YÜCEL ÖZTÜRK Tarih ve Kimlik.....	1-25
HAKAN POYRAZ Tarihin Amacı ve Tarihinin Rolü Üzerine Bir Deneme.....	27-36
MEMET YETİŞGİN Tarih, Coğrafya ve Sosyo-Kültürel Ortamın Türk Kimliğinin Gelişmesine Etkileri	37-68
SALİH YILMAZ Avrupa Birliği'nin Tarih Eğitimi Yoluyla Oluşturmaya Çalıştığı Yeni Avrupa Kimliği Ve Türkiye'nin Bu Yeni Kimliğe Uyum Çalışmaları.....	69-95
KEMAL ÇİFTÇİ Tarih, Kimlik ve Türkiye'nin Belleğinin Dış Politikası.....	97-131
ERNUR GENÇ Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Kimlik, Misyona ve Vizyonu Bağlamında Türk Aydın	133-174
M. BİLAL ÇELİK Cengizli Hakimiyet Anlayışını Değiştirme Girişimleri: Kongrat Hive Hanlığı Örneği	175-187
MUSTAFA DEMİR - TUFAN TURAN Türkiye Selçuklu ve Osmanlı Tecrübesinde Gayrimüslim Kimliği.....	189-213
ARİF BİLGİN - ÜMİT EKİN Bir Kimliğin Dönüşümü: Askerlikten Asker Esnaflığı.....	215-229
ZEYNEP İSKEFİYELİ Ermeni Kimlik Oluşumunda Din Faktörü: Hıristiyanlık, Kilise ve Misyonerler	231-255
FİKRETTİN YAVUZ Ermeni Kimliği'nin İnşasında Bir Patrik Portresi: Mıgırdıç Kırımian.....	257-289
AYGÜN ATTAR Ermeni Kimliği'nin Anatomisi.....	291-308
SAFİYE KIRANLAR Değişen Kadın Kimliği Üzerine Bir İnceleme: İşgal İstanbul'unda Tesettür	309-327
MEHMET ALPARGU - ENİS ŞAHİN Sovyet Rusya'nın Dağılmasından Sonra Kafkasya'da Kimlik Problemi	329-345

SUNUŞ

Son zamanlarda, sosyal bilimler üzerine çalışan bilim adamları kimlik konusuna büyük bir ilgi göstermektedirler. Kimlik, çeşitli alanlardaki araştırmacıların konusu haline gelirken, bu terimin anlamı ve terimle ilgili çeşitli unsurlar üzerinde de durulmaktadır. Kimlik teriminin tek ve sade bir tanımının yapılmasında önemli güçlükler bulunmaktadır. Bu nedenle çok sayıda kimlik tanımı ortaya konulmuştur. Bunlardan bazılarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Kimlik, insanların kim oldukları, hangi gruptan oldukları ve diğerleriyle nasıl bir araya geldikleri düşüncesidir.
- Kimlik, bireylerin ve grupların kendilerini ve diğerlerini ırk, etnik köken, din, dil ve kültüre göre tanımlama şeklidir.
- Kimlik, bireylerin ve toplulukların sosyal ilişkilerde diğerlerinden ayırt edilebilme yolunu ifade eder.
- Milli kimlik, milletlerin milli sembollerle kendilerini tanımlamasıdır.
- Sosyal kimlik, bireyin, ortak düşünce ve beklentisinin sosyal yapısı ile ilgili durum ve şartlarda "ben kimim/biz kimiz"e karar vermesini sağlayan bilişsel bir şemadır.
- Kimlik, bireyin ve diğerlerinin karşılıklı olarak oluşturdukları ve evrimleştirdikleri bir tasvirdir.
- Kimlikler, siyasî aktörlerin birbirleriyle olan ilişkilerinin alışlagelen tasvirleridir.
- Kimlik, biyofiziksel olarak açıklanamayacak ve araştırmacıların anlamlandıramayacağı bir hareket kaynağıdır.

"Kimlik nedir?" sorusunun basit bir cevabı şöyle olabilir: "Sen kimsin sorusuna verilecek cevaptır" veya "kimliğim kendimi nasıl tanımladığımdır".

Günümüzde kimlik, anlamını büyük ölçüde, Erik Erikson'un 1950'de yayınladığı çalışmasından alır. Dil ve sosyal bilim alanlarında sıradan bir kelime iken 1970'lerde oldukça önemli hale gelmiştir.

Kimliğin tarih ile ilişkisine gelince; tarih kolektif bellektir, insanların kendi toplumsal kimlik kavramlarını ve geleceğe ilişkin beklentilerini oluşturmalarını sağlayan deneyimlerin toplamıdır. Hepimiz hayatımızı başarıyla sürdürebilmek için kim olduğumuzu ve çeşitli durumlarla nasıl

başa çıkabileceğimizi bilme ihtiyacı duyarız. Tarihte cevap aranacak önemli soruların başında, "kimiz?", "nereden geliyoruz?" ve "nereye gidiyoruz?" gelmektedir. Bu tür sorulara verdiğimiz cevaplar kimlik ile ilgili önemli argümanlardır. Bu anlamda kimliğin tam bir tarih sorunu olduğunu düşünmemiz gerekmektedir.

1980 sonlarında ve 1990'larda, tarihçiler, büyük ölçüde ırk, sınıf, etnik köken, cins, cinsellik, vatandaşlık ve diğer sosyal kategoriler olarak "kimlik" üzerine yoğun bir çalışma başlatmışlardır.

Kimlik terimi; eski anlamı ile hüviyet, milli devletin ortaya çıkması ile güncel bir önem kazanmıştır. Bu kimlik yeni olduğu kadar şüphesiz ki çok tartışma yaratan bir olgudur. Her ülkenin kavim, millet, sosyal sınıf, tarihi-sosyal ve kültürel durumuna göre şekil ve yapı özellikleri gösteren kimlik meselesi Türkiye için çok farklı nitelikler arz etmektedir. Türkiye'nin modernleşmesi bir bakıma batıyı model alarak yürütüldüğü için kimlik meseleleri de batı modelinin kavramsal ve metodolojik sınırları içinde ele alınmaktadır.*

Konunun önemi göz önünde tutularak Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Akademik İncelemeler Dergisi'nin bu sayısının Tarih ve Kimlik konusuna ayrılmasına karar verildi. Elinizde bulunan sayı da bu şekilde hazırlandı. Bu sayıda tarih-kimlik ilişkisi üzerine teorik yazılar ile çeşitli uygulamaları inceleyen makalelere bir sıra dâhilinde yer verilmiştir. On dört yazının bulunduğu bu çalışmada, birinci yazı Yücel Öztürk tarafından kaleme alınmıştır. Makale, "Tarih ve Kimlik" başlığını taşımaktadır. Tarih ve kimlik arasındaki ilişkinin değişik boyutları, çeşitli kaynaklar kullanılarak ele alınmış, psikolojik ve sosyal yönleriyle kimlik kavramı incelenmiştir.

Diğer bir makale, deneme tarzında kaleme alınan Hakan Poyraz'ın yazısıdır. Tarihin amacı ile tarihçinin rolü bir felsefecinin bakış açısından değerlendirilmeye çalışılmıştır. Yazıyı gerek üslubu, gerekse muhtevası bakımından ilgi çekici bulacağınızı ümit ediyorum.

* Bu konu ile ilgili olmak üzere; *The New Fontana Dictionary of Modern Thought*, ed. Allan Bullock, Stephen Trombley, Glasgow, 1999, s. 413; James D. Fearon, "What is Identity (As We Now Use the Word)?" *Draft*, Stanford, 1999, s. 1; John Tosh, *Tarihin Peşinde*, çev: Özden Arıkan, İstanbul, 1997, s. 1; Bozkurt Güvenç, "Kimlik Sorunumuz", *Türk Aydını ve Kimlik Sorunu*, 1995, s. 15; Kemal Karpat, "Kimlik Sorununun Türkiye'de Tarihi, Sosyal ve İdeolojik Gelişmesi", *Türk Aydını ve Kimlik Sorunu*, 1995, s. 23'e bakılabilir.

Memet Yetişgin'in makalesinin başlığı ise "Tarih, Coğrafya ve Sosyo-Kültürel Ortamın Türk Kimliğinin Gelişmesine Etkileri"dir. Bu çerçevede Yetişgin, Türk kimliğini meydana getiren ortamı çeşitli boyutlarıyla incelemekte ve kimlik sürecini detaylarıyla ele almaktadır.

Salih Yılmaz, yazısında güncel bir konuyu işlemektedir. Avrupa Birliği'nin tarih eğitimini de kullanarak yeni oluşturmak istediği Avrupa kimliğine değinen yazar, bunun ülkemizdeki muhtemel yansımaları üzerinde durmaktadır.

Kemal Çiftçi, makalesiyle tarih ve kimlik üzerinde durmakta, Türkiye'nin hafızasının dış politikada hatırladığı hususlar üzerinde bizleri bir tarihsel yolculuğa çıkartmaktadır.

Ernur Genç, Tanzimat'tan başlayarak uzun bir tarihsel süreci ele almakta, burada aydın problemi ve aydının kimlik, misyon ve vizyon sorunlarını ele almaktadır.

M. Bilal Çelik'in yazısı daha az tanıdığımız bir coğrafyadaki konuyu işlemektedir. Cengizli Hanlık kimliğini değiştirme teşebbüslerine değinilen bu yazıda, Hive örneğine yer verilmiştir.

İki yazarlı makalelerden birincisi Mustafa Demir ile Tufan Turan'ın "Selçuklu'dan Osmanlı'ya Gayrimüslim Kimliği" isimli yazılarıdır. Bu yazıda Türklerin hoşgörü anlayışı ve Gayrimüslimlerin konumları ile ilgili geniş ölçüde bilgi bulabileceğinizi düşünmekteyim.

Arif Bilgin ile Ümit Ekin'in ortaklaşa yazdıkları makale, Osmanlı ordu mensuplarının esnaflık kurumu ile ilişkilerini ele almaktadır. "Bir Kimliğin Dönüşümü: Askerlikten Asker Esnaflığına" başlığını taşıyan bu yazıda, yeniçeriler başta olmak üzere merkez ordu üyelerinin esnaf loncalarına ve diğer ekonomik faaliyet alanlarına girmeleri incelenmektedir.

Daha sonraki üç yazı Ermeniler üzerine yapılmış çalışmalardan oluşmaktadır. Zeynep İskefiyeli, Ermeni kimliğinin oluşumunda din faktörünü ele aldığı makalesinde, Ermeni Kilisesinin Ermeni milliyetçiliğine etkilerini sorgulamaktadır.

Fikrettin Yavuz tarafından hazırlanmış olan ikinci yazıda ise Ermeni Kimliğinin oluşumunda önemli bir din adamının, Mıgırdıç Kırmıyan'ın, çalışmalarından söz edilmektedir.

Bu konudaki üçüncü yazı ise Aygün Attar tarafından kaleme alınmıştır. Ermeni kimliğinin anatomisini ortaya koyan bu makale kullandığı kaynakların ilginçliği yönünden de araştırmacıların dikkatini özellikle çekecek niteliktedir.

Safiye Kıranlar'ın yazısı ise önceki yüzyıllarda da tartışılan ve hala güncelliğini koruyan bir konuyu incelemektedir. Makale, değişen kadın kimliği hakkında ilginç ayrıntılar vermektedir.

"Tarih ve Kimlik" konulu bu sayıya ait son makale ise Mehmet Alpargu ile Enis Şahin'in Kafkasya'daki kimlik problemini irdeleyen yazılarıdır.

Bu sayıyı hazırlarken büyük bir fedakârlık ile makaleleri kısa süre içinde inceleyip yol gösteren sayın hakemlerimize, yazılarıyla katkıda bulunan değerli makale yazarlarımıza ve Tarih Bölümünün kıymetli Araştırma Görevlileri Zeynep İskefiyeli, M. Bilal Çelik, Mustafa Sarı, Fikrettin Yavuz, Serkan Yazıcı ile Tufan Turan'a ve Sosyal Bilimler Enstitüsü Araştırma Görevlisi Şule Aydın'a teşekkür ediyorum.

26.06.2007

Prof. Dr. Mehmet ALPARGU